

Sławomir Oleszek,
Gdańsk, 2022

Lee Man Mao

Lee Man Mao

Lee Man Mao (李文茂) znany też jako Lee Yun Mao (李雲茂) urodził się w 1833 roku w rodzinie „Lee Yuan” (梨園), w wiosce Wang Tian (旺田) położonej około 8 km od Heshan i 50 km od Foshan, w prowincji Guangdong. O jego wczesnej młodości wiadomo, że wychowywał się w środowisku artystów operowych i od dzieciństwa był zafascynowany „estradą”. Po ojcu aktorze, kontynuował tradycję rodzinną na deskach Opery Kantońskiej i w tym celu związał się z trupą „Feniks”, Feng Huang Yi (二花面).

Jego trenerem sztuk walki został aktor Lan Gui (兰桂) pochodzący z hrabstwa Panyu, który praktykował taoizm i był znawcą teorii pięciu elementów „Ying Yang”. O sifu Lan Gui (1813-1886) wiadomo od niedawna nieco więcej. Był mistrzem sztuk walki, w tym Wing Chun, a jego uczniowie mieli z nim silny związek. Byli mu tak bliscy jak ciało i krew. Realizował niektóre wspólne projekty ze swoim o 17 lat „starszym bratem” operowym Wong Wah Bo (1796-1861),

oraz z mistrzem Leung Yee Tai. Mistrz Lan Gui uczył się śpiewu według przekazu pochodzącego od Zhang Qian'a (张骞), inaczej Zhang Wu (张五) o przydomku Tan Sau Ng (摊手五). Wong Wah Bo również uczył się śpiewu według tej linii i stąd wiele ich łączyło. Zhang Qian był narodowości Han i pierwotnie występował w Operze Pekińskiej, jednak w Pekinie był poszukiwany przez Mandżurów za wyrażanie na scenie satyrycznych i krytycznych uwag pod adresem rządu Qing. Sytuacja zaogniła się, więc nie pozostało mu nic innego jak ratować się i uchodzić ze stolicy na południe do Guangdong. W Foshan trafił pod ochronę „Gildii Qiong Hua” (琼花会馆), która mieściła się w Daji Tou Pu, naprzeciwko obecnej ulicy Hong Qiang 135. Został tam trenerem śpiewu i pokrewnych sztuk operowych oraz nauczał kungfu.

Dla Lan Gui Opera Kantońska była całym życiem, pochłonięta go bez reszty. Dzielił się tajemnicami warsztatu gry i kungfu do końca swoich dni. Gdy młody Lee Man Mao trafił pod jego opiekę, wyszkolił chłopca w technikach walki, nauczył śpiewu i kreowania pierwszoplanowych postaci. W „Kronikach Hrabstwa Nam Hoi” (同治《南海县志》卷26) odnotowano, że Lee Man Mao ćwiczył codziennie. Nie bał się trudnych ewolucji, był dobry w zadawaniu ciosów i „sztyletowaniu”. Dzięki bardzo dobrej opiece trenerskiej, wspaniałej grze aktorskiej i urokowi osobistemu, Lee Man Mao szybko zyskał popularność. Jego wykonania utworów „Lu Hua Dang” (蘆花盪) i „Wang Yanzhang” (王彦章撐渡) cieszyły się uznaniem najbardziej wybrednych koneserów i uczestników licznych przedstawień.

W związek małżeński wstąpił z piękną Yi (易), ale poza życiem rodzinnym, pracą zawodową i treningami udzielał się społecznie i politycznie. Działał w tajnym chińskim stowarzyszeniu bractwa „Nieba i Ziemi” Tientihui (天地會) w Foshan. Został jego przywódcą i propagował hasło „Fan Qing Fu Ming” oznaczające „Obalić Qing i przywrócić Ming” (反清復明). Z tego powodu stał się postacią charyzmatyczną, również w świecie sztuk walki uprawianych w „Gildii Qiong Hua” (琼花会馆) w Foshan, którą powołano do życia jeszcze za dynastii Ming.

Jedna z opowieści wspomina go jako bohatera ulicznej bijatyki przy ulicy Yide w Guangzhou, gdzie używając kungfu w pojedynkę rozgromił ponad 20 opryszków, którzy całą bandą nękali miejscowy rynek i grabili z utargu sprzedawców. Takich zdarzeń było więcej.

反清復明

Hasło „Fan Qing Fu Ming” oznaczające „Obalić Qing i przywrócić Ming” (反清復明)

W pierwszej połowie XIX wieku sława Lee Man Mao jako odtwórcy ról prezentujących kungfu szybko rozprzestrzeniła się i przysparzała mu rzesze sympatyków. Ludziom imponowała jego niebywala sprawność, umiejętność skomplikowanych akrobacji i gwałtownie wyrażana siła. Gdy zaczynał śpiew, słuchacze stali w osłupieniu. O jego głosie mawiano, że uderzał jak dzwon i powodował, że przez ciało przechodziły ciarki. Znany był z ekspresyjnych ról Wu Hua Lian'a (武花脸), czy Wu Jing'a (武净), popieranych pokazami sprawności i zręczności posługiwania się różnymi rekwizytami o cechach bojowych. Otaczało go spore grono zamożnych wielbicieli z dystyngowanych rodów Foshan i Guangzhou. Otrzymywał też liczne wyrazy szacunku w Guangxi, Makau i Hong Kong'u.

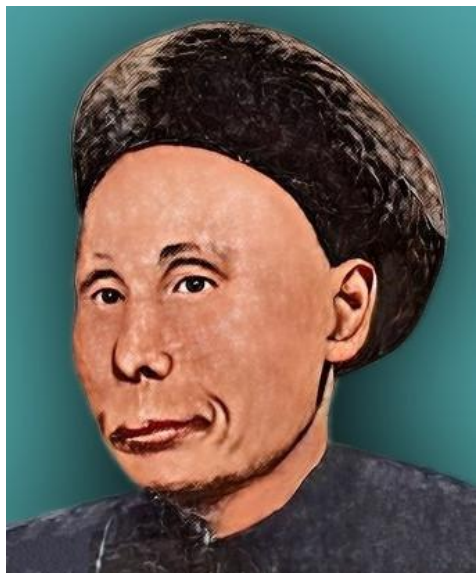

Opera Pekńska. Przygotowanie aktora do występu. Autor: Mcardec

Spełniał się jako aktor, śpiewak i twórca spektakli. Napisał i brał udział w przedstawieniach odzwierciedlających walkę ludu Guangzhou z Brytyjczykami. Wystawił operę o „Walczących duchach w San Yuan Li” (三元里打番鬼), która zawierała spory ładunek społeczno-polityczny.

Wiadomo, że studiował boks Shaolin i dzięki temu odgrywane role przejawiały „rycerskiego ducha”.

Niektóre chińskie źródła podają, że biegle posługiwał się technikami 9 różnych stylów walki południowego kungfu (konio 馬拳, smoka 龍拳, węży 蛇拳, tygrysa 虎拳, lamparta 豹拳, żurawia 鶴拳, lwa 獅拳, słonia 象拳 i małpy 猴拳). Skądinąd wiemy, że formy tych stylów ćwiczone są w takim składzie wraz z wieloma innymi formami w szkołach Choy Li Fut (蔡李佛), np. w szkole mistrza Wong Doc Fai'a (黃德輝). Z kolei boks małpy jest charakterystyczny dla Opery Kantońskiej z uwagi na

Chen Kai He

odtworzone tam role Króla Małp Sun Wu Kung'a (孫悟空). Odgrywali je między innymi znani nam współcześnie aktorzy operowi Yeung Gao Fook, który w USA nauczał Bruce'a Lee Wing Chun z Czerwonych Dżonek, oraz jego ojciec Lee Hoi Chuen, który uprawiał styl Taiji. Nie mniej rola Sun Wu Kung'a jest jedną z najtrudniejszych. Wymaga więcej niż tylko umiejętności gestykulacji, zwłaszcza w zakresie akrobatyki, posługiwania się małpim kijem, szablą i mieczem.

Lee Man Mao trenował boks Wing Chun z Czerwonych Dżonek i perfekcyjnie posługiwał się bronią białą, włącznie z wojenną, włącznie z węzową długości 8 stóp, mieczem, grabiami bojowymi, tasakami, szablami, halabardą, różnymi typami broni pojedynczej i podwójnej.

Ćwiczył się w sztuce Fei Biao. Potrafił z palców dłoni pstrykać igłami, podobnymi do tych, jakich używa się do akupunktury, które wbijały się w oznaczony cel na krótkiej odległości. Ci, którzy próbowali posługiwać się taką bronią

lub strzałkami, doskonale wiedzą jak trudna jest to umiejętność, ponieważ wpływ na celność mają nie tylko aspekty manualne atakowania lekką przecież igłą, ale również warunki atmosferyczne, na przykład ruch powietrza oddziałujący na lot igły z zewnątrz. Wiadomo, że pstrykanie igłami opanował późniejszy mistrz Wing Chun z Foshan, Yuen Kai Shan, a obecnie igłami posługuje się mistrz Wai Po Tang z foshajskiej szkoły Yiu Choi Yiu Kai Wing Chun.

Zasadnicze informacje jakie zachowały się o Lee Man Mao pochodzą głównie z ostatniego okresu jego życia. W marcu 1853 roku po tym, jak Hong Xiu Quan (洪秀全) poprowadził armię Taiping'ów do zajęcia miasta Nanjing i utworzył Niebiańskie Królestwo (太平天国), Lee Man Mao wysłał swoich emisariuszy na południe Guangdong, aby skontaktowali się z tamtejszym kierownictwem Tientihui w celu rekrutacji członków do walki zbrojnej.

W czasie, gdy intensyfikowały się działania powstańców z Tientihui na terenach Foshan i Guangzhou, mistrz Lan Gui miał 41 lat i był o 20 lat starszy od swojego ucznia Lee Man Mao. Jako sifu był bardzo zatroskany o los uczniów, który przygotowała im historia XIX-wiecznych Chin. Nie zaangażował się w długofalową walkę zbrojną, ale nie pozostał też wycofany.

W 1854 roku Lee Man Mao założył obóz powstańczy w Foling (佛嶺) na przedmieściu Guangzhou aby zgromadzić większą liczbę ochotników do walki o niepodległość. Zdominował poborcę podatkowego z jego uzbrojoną świtą, który zażądał od śpiewaków wysokich opłat za publiczne występy.

Ye Ming Chen

Tuojiang, starożytne miasto w Hunan. Ruch małych dżonek po rzece. Autor: An Fang Zhan

Po przyłączeniu do obozu uczniów szkoły aktorskiej z „Czerwonych Dzonek” poprowadził ich do powstania. Podjął współpracę z różnymi tak zwanymi „buntownikami” i wziął udział w oblężeniu Guangzhou. Okazał się sprawnym organizatorem. Gdy w lipcu Foshan zostało opanowane przez siły Chen Kai He (陳開合), to już w sierpniu 1854 roku armia, którą budował liczyła 100 000 bojowników.

W latach 1854-1855 wraz z Chen Kai He (1822-1861), podążył za wezwaniem Hong Xiu Quan'a (1814-1864), aby ku świetności Niebieskiego Królestwa Taiping'ów poprowadzić dużą liczbę zespołów aktorskich do otwartego boju przeciwko rządzącej dynastii Qing. Działo się to w samym środku „Rewolty Czerwonych Turbanów” i sprawiło, że Lee Man Mao został pierwszą osobą w historii Opery Kantońskiej, która zorganizowała „powstanie ludowe” i walczyła w szacie oraz zbroi aktorskiej. Wszystkie podległe mu oddziały złożone z kantońskich artystów nosiły barwne kostiumy imitujące ubrania obowiązujące za poprzedniej dynastii Ming. Szybkim tempem opanowały wiele hrabstw pozostających pod jurysdykcją Guangzhou, Zhaoqing i Huizhou.

Rok 1855 stał się sławny w historii Wing Chun (Ving Tsun) z uwagi na to, że mistrzowie z Czerwonych Dzonek Wong Wah Bo i Leung Yee Tai osiedlili się na stałe w Foshan.

W lutym Lee Man Mao i Chen Kai He oblegali Sanshui. Potem przenieśli się do Zhaoqing celem uzupełnienia zapasów i odpoczynku. Do gubernatora prowincji Guangdong nazwiskiem Ye Ming Chen (葉名琛) dotarły informacje o lokalnych protestach i niepokojach społecznych, w których artyści Opery Kantońskiej przeciwstawiają się władzy mandżurskiej walcząc z nią w autentycznych strojach operowych manifestujących przynależność do dynastii Ming. Wywierali tym ogromne wrażenie na ludności cywilnej i działali ku pokrzepieniu serc. Zaskoczyli wyglądem gubernatora, gdyż ich ubiory stanowiły bezpośrednią obrazę dla Qing'ów, która wywołała najpierw wybuch wściekłości, a potem panikę u Ye Ming Chen'a. Zdenerwował się do tego stopnia, że błagał o pomoc Brytyjczyków z Hong Kong'u. Gubernator Hong Kong'u Bao Ling i brytyjski admirał Side wysłali statki, aby przetransportowały broń, żywność i oddziały Qing do Guangzhou w celu

udzielenia wsparcia. Wzmocniony tym Ye Ming Chen zabronił publicznych przedstawień i rozkazał niezwłocznie aresztować aktorów i poddać ich egzekucjom.

Niektóre źródła mówią o straceniu kilkuset tysięcy powstańców, członków tajnych stowarzyszeń, artystów z „Czerwonych Dżonek”, kupców, prostych chłopów i rzemieślników. Idąc dalej gubernator rozwiązał wszystkie grupy operowe i najpierw zapieczętował, a potem spalił pałac „Gildii Qiong Hua” w Foshan i jej świątynię w Guangzhou, które były swoistym domem kultury i miejscem spotkań artystów. Lee Man Mao i jego najbliżsi współpracownicy zostali wtedy poddani represjom i zatrzymaniom, a w pożodze zaginęło wiele starożytnych rękopisów i scenariuszy arcydzieł.

Jiang Yili

sytuacja nie trwała długo, został zapamiętany jako człowiek zapracowany, otwarty na ludzi, odważny i charyzmatyczny dowódca. Tym zaskarbił sobie serca i umysły Kantończyków. Jego żona Yi była przy nim i wspierała działalność powstańczą. Sama angażowała się w pomoc walczącym bojownikom. Gdy byli chorzy albo ranni pielęgnowała ich. Własnoręcznie gotowała zupę i przyrządzała wzmacniające posiłki. Dobrze się nimi opiekowała.

W 1857 roku Jiang Yili (蔣益澧) stłumił powstanie w Guangxi. Mając to rozpoznanie, Lee Man Mao zasugerował na początku 1858 roku, aby siły powstańcze zaatakowały Guilin (桂林). W marcu jego oddziały przybyły do Suqiao i zatrzymały się kilkadziesiąt mil od Guilin (Kueilin). Chen Kai He wszedł do Luyu niedaleko Yangshuo i Pingle. Jednak ze względu na blokowanie tego rejonu przez silne ugrupowanie armii Qing, Chen i Lee nie połączyli swoich sił i plan oblężenia miasta się nie powiódł. W kwietniu i maju 1858 Lee Man Mao potykał się z wojskami Qing. Pod Guilin został ciężko ranny walcząc z elitarnym korpusem Xiang Yong (湘勇) wspieranym przez Zeng Guo Fan'a (曾國藩) w ramach Armii Hunan (湘軍). Z uwagi na powstałą presję, Armia Wschodniego Szlaku dowodzona przez Chen Kai He wycofała się z pola walki.

W czerwcu Lee Man Mao opuścił Long Cheng (Liuzhou) i Rongxian (obecna nazwa Rongshui) udając się z Armią Zachodniego Szlaku, którą osobiście dowodził, do Jinping i Liping w Guizhou, aby przedostać się do Syczuanu. Okazało się jednak, że również szlaki wiodące w tym kierunku zostały zablokowane przez rozstawione na drogach wojskowe punkty kontrolne, ochraniane przez lokalne milicje i opłacaną agenturę szpiegowską.

Zeng Guo Fan

Występ aktora operowego z nożami motylkowymi Wu Dip Dao. Autor: Paul Horsley

Z tego względu Lee Man Mao zmienił zamiar i przemaszerował do Guangxi. Tam działał na terenie Liucheng, Rongxian, Huaiyuan, oraz w Sanjiang.

W październiku 1858 roku wycofał się w kierunku Huaiyuan w hrabstwie Rongxian i krótko potem, w listopadzie odezwała się niegójąca rana. Był rozżalony na stan zdrowia, który nie pozwalał mu prowadzić czynnej walki. Rana zmuszała do odpoczynku, choć duch walki go nie opuszczał. Niezwykle sprawne ciało odmawiało posłuszeństwa, wymiotował krwią i co jakiś czas tracił świadomość. Ostatecznie zmarł w listopadzie 1858 (choć niektóre źródła podają rok śmierci 1859, oraz 1861), na górze Huaiyuan (obecna nazwa to Hechi), na pograniczu Guizhou i Guangxi.

Większość bojowników przedarła się potem i dołączyła do armii Chen Kai He. Gubernator Ye Ming Chen zmarł niedługo później 9 kwietnia 1859 roku w niewoli w Kalkucie, gdzie się zagłodził. Dwa lata potem, w 1861 roku Chen Kai He wpadł w zasadzkę i został bestialsko zabity.

W 1861 roku Qing'owie zniszczyli Królestwo Dacheng utworzone przez Lee Man Mao i Chen Kai He i dopiero w 1871 roku Opera Kantońska zaczęła działać na nowo. Lee Man Mao przeszedł do jej historii jako uwielbiany bohater. Na jego cześć skomponowano opery opiewające te sławetne czyny. W 1886 roku, w wieku 74 lat zmarł mistrz Lan Gui. W Guangzhou powstała nowa Gildia cechu artystycznego Opery Kantońskiej Bahe. Zhang Qian (Tan Sao Ng) został jednym z patriarchów Bahe. W dowód wdzięczności, każdego 28 marca ceremonialnie obchodzone są jego urodziny.

Ostateczny bilans walk z Mandżurami w prowincji Guangdong to ponad milion osób, które straciły życie. W samym Guangzhou zginęło ich ponad sto tysięcy. Dynastia Qing upadła w 1912 roku. W 2009 roku Opera Kantońska została wpisana na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO.

KUNG-FU Life